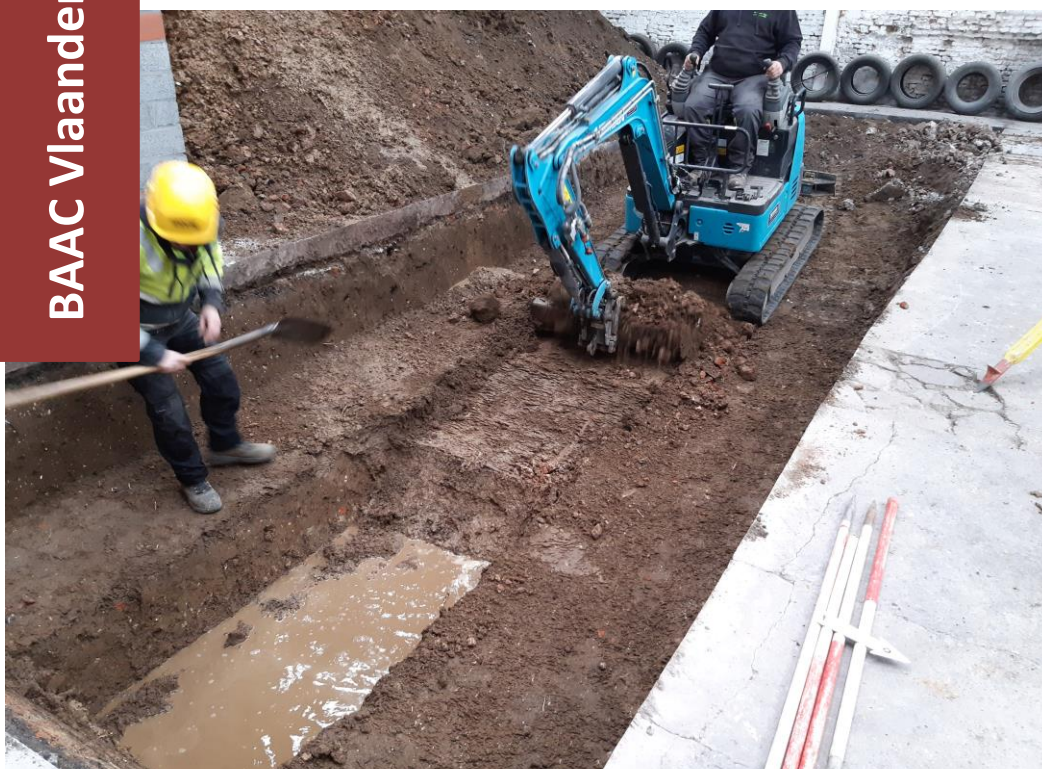

Eindverslag

van een vooronderzoek met het oog op
wetenschappelijke vraagstelling
Kortrijk, Dam 18

Titel

Eindverslag van een vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen Kortrijk, Dam 18

Auteurs

Kirsten Note, Niels Janssens

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2023-0099

Plaats en datum

Gent, 17 mei 2023

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 2471
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Archeologische voorkennis	5
1.3	Onderzoeksopdracht	6
1.3.1	Onderzoeksdoelstelling	6
1.3.2	Onderzoeksvragen	6
1.3.3	Randvoorwaarden.....	6
1.3.4	Geplande werken en bodemingrepen	6
1.4	Werkwijze en strategie	6
1.4.1	Methode en technieken.....	6
1.4.2	Organisatie van het onderzoek.....	7
1.4.3	Afwijkingen uitvoer onderzoek.....	7
1.4.4	Sampling, selectie- en inzamelstrategie vondsten en stalen	10
1.4.5	Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding.....	10
2	Sporen en structuren	11
2.1	Inleiding	11
2.2	Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak.....	11
2.3	Stratigrafie van de site.....	11
2.4	Weergave onderzoek: kaarten	12
2.5	Beschrijving sporenbestand	19
2.6	Interpretatie sporen en structuren	19
2.7	Opbouw archeologische site	22
3	Vondsten en Stalen.....	26
4	Synthese onderzoeksresultaten	26
4.1	Datering en interpretatie van de archeologische site	26
4.2	Confrontatie met resultaten vooronderzoek	26
4.3	Beantwoording onderzoeksvragen	26
5	Samenvatting.....	27
6	Lijsten.....	28
6.1	Figurenlijst.....	28
6.2	Plannenlijst.....	28
6.3	Tabellenlijst	28
7	Bibliografie	29
8	Bijlagen	30

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

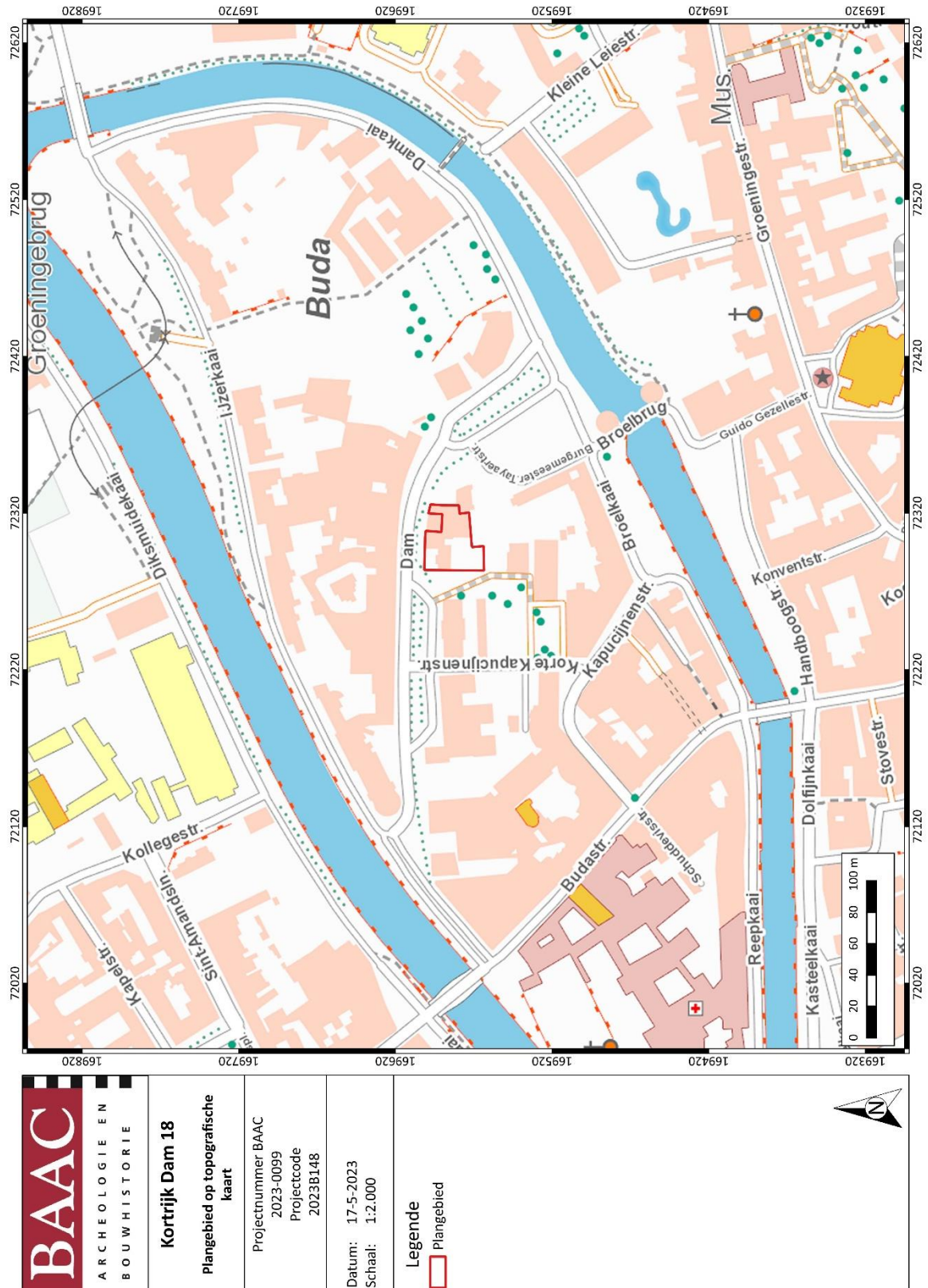
Naam site	Kortrijk, Dam 18		
Ligging	Dam 18, Kortrijk, West-Vlaanderen		
Kadaster	Kortrijk, Afdeling 2, Sectie F, Perceelnummers 766R – 767/2A – 767/2E – 767/2F en 767Y		
Coördinaten	Noordwest:	x: 72283,31	y: 169601,58
	Noordoost:	x: 72325,51	y: 169601,58
	Zuidwest:	x: 72283,31	y: 169563,43
	Zuidoost:	x: 72325,51	y: 169563,43
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2023-0099		
ID Toelating	ID614 ¹		
Proefputtenonderzoek	Projectcode	2023B148	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00020	
	Betrokken actoren	Niels Janssens (projectleider) Kirsten Note (archeoloog)	
	Betrokken derden	Nvt	
	Uitvoertermijn	08/03/2023 24/03/2023	

Alle in dit document gebruikte plannen zijn afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen² of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen³, tenzij anders vermeld.

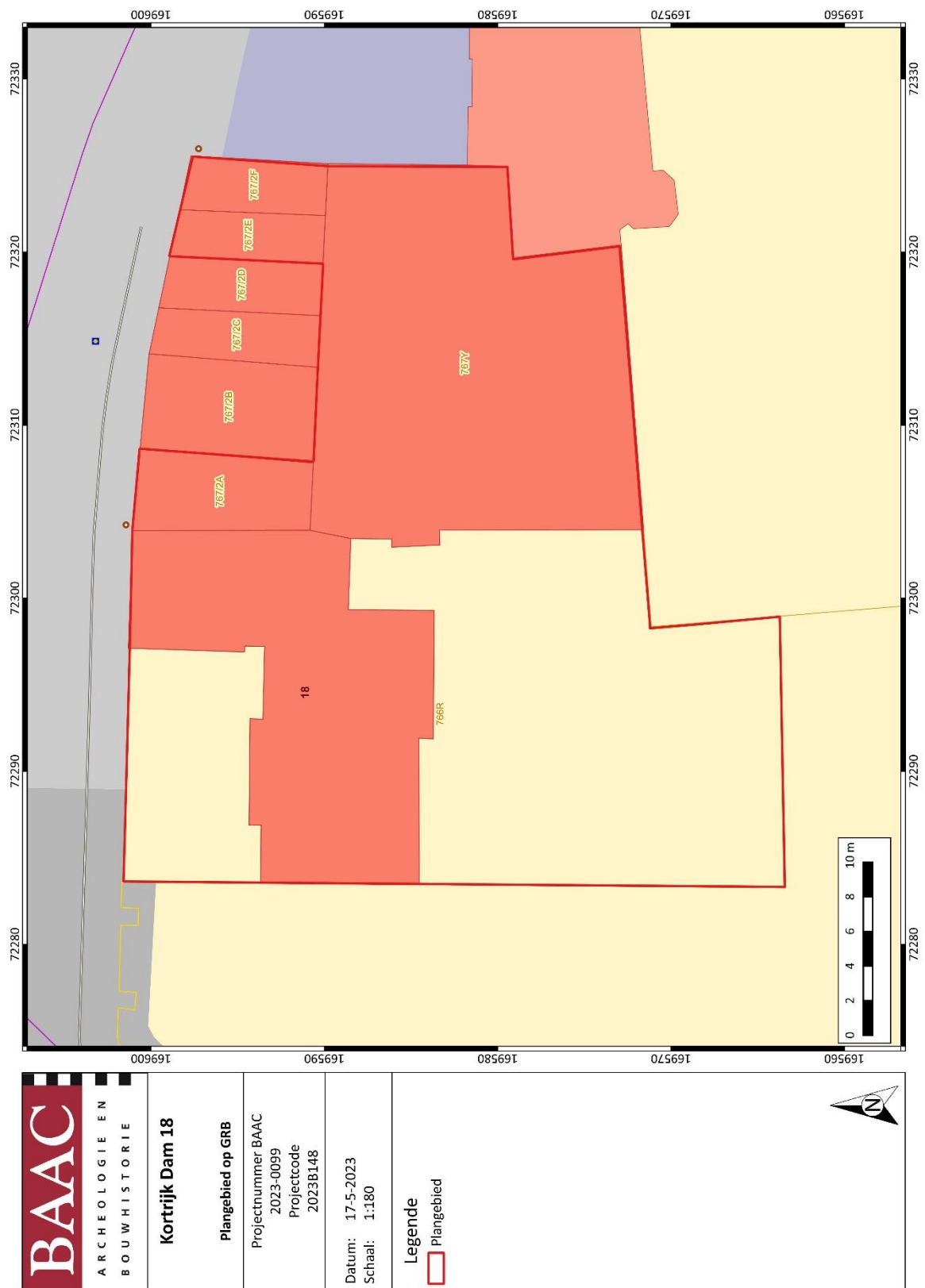
¹ VAN GENECHTEN 2023

² GEOPUNT VLAANDEREN 2023 – administratief, historisch, orthofotografisch

³ DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2023 – geografisch

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 17.05.2023)

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17.05.2023)

Plan 3: Plangebied op kadasterkaart (GRB) met projectie van de aangetroffen sporen (digitaal; 1:250; 17.05.2023)

1.2 Archeologische voorkennis

Het plangebied bevindt zich in de historische stadskern van Kortrijk (ID 140006). De stad gaat terug op een Romeinse vicus, die zich ontwikkelde tot een vroegmiddeleeuwse bewoningskern. Gedurende de volle en late middeleeuwen groeide Kortrijk onder impuls van een bloeiende vlas- en lakennijverheid uit tot één van de welvarendste steden van het graafschap Vlaanderen.⁴

In de 13de eeuw krijgt de stad een eigen omwalling. Aanvankelijk geven slechts drie poortgebouwen met torens en bruggen toegang tot de ommuurde stad; de Rijselpoort, de Steenpoort en de Doornikpoort. Later worden vier poorten toegevoegd; de Oude Leiepoort, de Sint-Janspoort, de Waterpoort en de Kanunniken- of Gruzenbergpoort. Van de zuidelijke Broeltoren tot aan de Lange Brugpoort wordt de stad beschermd door de buitenste verdedigingsmuur van het grafelijke kasteel en het bijhorende domein, waarop de stadsmuur aansluit die verder loopt achter de Sint-Maartenskerk tot de Steenpoort. Dan buigt de muur af over de Sint-Jansstraat en de Sint-Janslaan en volgt de huidige spoorweg tot aan de Doorniksepoort en gaat via de Doorniksestraat naar de Waterpoort en loopt dan verder via de Oude Vestingstraat en daar dwarsst hij de Rijselstraat (Rijselpoort). De stadsgracht eindigt, via de Kasteelstraat, ter hoogte van het Rooseveltplein in de Leie. Deze kernomwalling blijft ongewijzigd tot ca. 1338.⁵ Op het einde van de 13de eeuw rijst er een conflict tussen de Franse koning Filips de Schone en zijn leenman Gwijde van Dampierre, die toenadering gezocht had tot de Engelse kroon. Op 3 september 1297 valt Kortrijk in handen van de Fransen en krijgt de stad een Frans garnizoen. De Franse vorst laat in aan het begin van de 14de eeuw een imposante dwangburcht bouwen. Pas in 1385 krijgt de stad haar oude vrijheden terug.⁶

Onder Filips de Stoute (r. 1384-1404) worden de bestaande versterkingen uitgebreid. In 1386 wordt toelating gegeven om de versterkingen uit te breiden op de noordelijke Leie-oever. De bouw van deze zogenaamde 'Bourgondische stadsversterking' zal duren tot het midden van de 15de eeuw. De stadsgracht, ook wel kleine Leie genaamd, zou in deze zone reeds aan het einde van de 14de eeuw gegraven zijn.⁷ Het is aan deze Bourgondische omwalling dat zich de huidige onderzoekslocatie situeert.

Figuur 1: Historische stadskern van Kortrijk met aanduiding van het plangebied⁸

⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023

⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023

⁶ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023

⁷ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023

⁸ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2023

1.3 Onderzoeksopdracht

1.3.1 Onderzoeksdoelstelling

Het doel van het vervolgonderzoek richt zich in eerste instantie op het vaststellen van de aanwezigheid van archeologische sporen/structuren, zodat deze al dan niet geïntegreerd kunnen worden in plannen van de initiatiefnemer.

1.3.2 Onderzoeksvragen

De concrete doelstellingen van het verder vooronderzoek hebben betrekking op het nagaan van de aan-/afwezigheid van de laatmiddeleeuwse stadsversterkingen. Indien resten van deze versterkingen aanwezig zijn, zullen de exacte locatie, breedte, diepte en archeologische waarde achterhaald worden. Volgende onderzoeksvragen dringen zich op:

- Zijn er restanten van de laatmiddeleeuwse stadsversterkingen en/of een molen op het terrein aanwezig? Zo ja:
 - Wat is de bewaringstoestand van deze resten?
 - Wat is de omvang (breedte & diepte) van de resten?
 - Uit welke periode dateren de resten? Zijn er aanwijzingen voor verschillende bouwfases?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?

1.3.3 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3.4 Geplande werken en bodemingrepen

De exacte ingrepen zijn nog niet bekend. De initiatiefnemer wil in eerste instantie zicht hebben op de aanwezige archeologische structuren om deze – eventueel – te kunnen integreren in het toekomstplan.

1.4 Werkwijze en strategie

1.4.1 Methode en technieken

Algemene bepalingen

Voor de algemene bepalingen aangaande de uitvoering van proefputtenonderzoek wordt verwezen naar hoofdstuk 8.6 in de Code van Goede Praktijk.

Specifieke methode

Er wordt hier gekozen voor het principe van proefputtenonderzoek, aangezien de verwachting op een complexe stratigrafie meer dan bestaand is. Van proefputten wordt in de regel de volledige stratigrafische sequentie onderzocht. De proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en wordt als zodanig

geregistreerd. De diepte van de proefput omvat alle aanwezige sporen voor zover dit relevant is voor de vraagstellingen van het onderzoek. De diepte van de aan te leggen vlakken wordt door de veldwerkleider bepaald tijdens het veldwerk. Na het opgraven van elk vlak wordt geverifieerd, op basis van de vaststellingen uit de putwanden en door middel van lokale verdiepingen van het opgravingsvlak, of er zich dieperliggende niveaus met archeologische sporen of vondsten bevinden. Indien er sprake is van meerdere potentiële archeologische niveaus wordt elk niveau apart gewaardeerd. Wanneer archeologisch relevante sporen worden aangetroffen, worden deze gedocumenteerd volgens de methoden opgelegd in de *Code Goede Praktijk*. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie niet bereikt, worden per proefput enkele boringen tot in de natuurlijke ondergrond geplaatst om de stratigrafie verder in kaart te brengen. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van werkputten en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is en dat dit op elk moment aangeleverd kan worden.

Ter hoogte van de loods zullen twee proefputten (beide 3 x 15 m) haaks op de veronderstelde loop van de stadsmuur aangelegd worden. Indien resten van de laatmiddeleeuwse stadsversterkingen daadwerkelijk worden aangetroffen, dient de omvang van deze structuren bepaald te worden. Hiertoe dienen de geplande putten uitgebreid te worden om een beter inzicht te krijgen in de aangetroffen structuren.

Met behulp van voldoende coupes/profielen dienen de aanwezige sporen/structuren gedocumenteerd en onderzocht te worden. Op deze manier kan hun diepte achterhaald worden. Bijkomend kan er actief naar vondsten gezocht worden, zodoende de stratigrafie te kunnen interpreteren en dateren. Om de stabiliteit van de coupes/profielen te verzekeren wordt, indien nodig, met getrapte profielen gewerkt.

1.4.2 Organisatie van het onderzoek

Het onderzoek werd uitgevoerd op 8 en 24 maart onder leiding van erkende archeoloog Niels Janssens. Hij werd hierbij bijgestaan door archeologe Kirsten Note. Er werden zes werkputten aangelegd voor een totale oppervlakte van 45 m².

De opgravingsvlakken werden aangelegd met behulp van een minigraver op rupsbanden met een gladde graafbak van 0,80 m. Van alle opgravingsvlakken werden overzichtsfoto's gemaakt. De werkputten en sporen werden ingetekend door middel van een GPS van het type Geomax Zenith 25 PRO en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

1.4.3 Afwijkingen uitvoer onderzoek

Afwijkingen t.a.v. de CGP

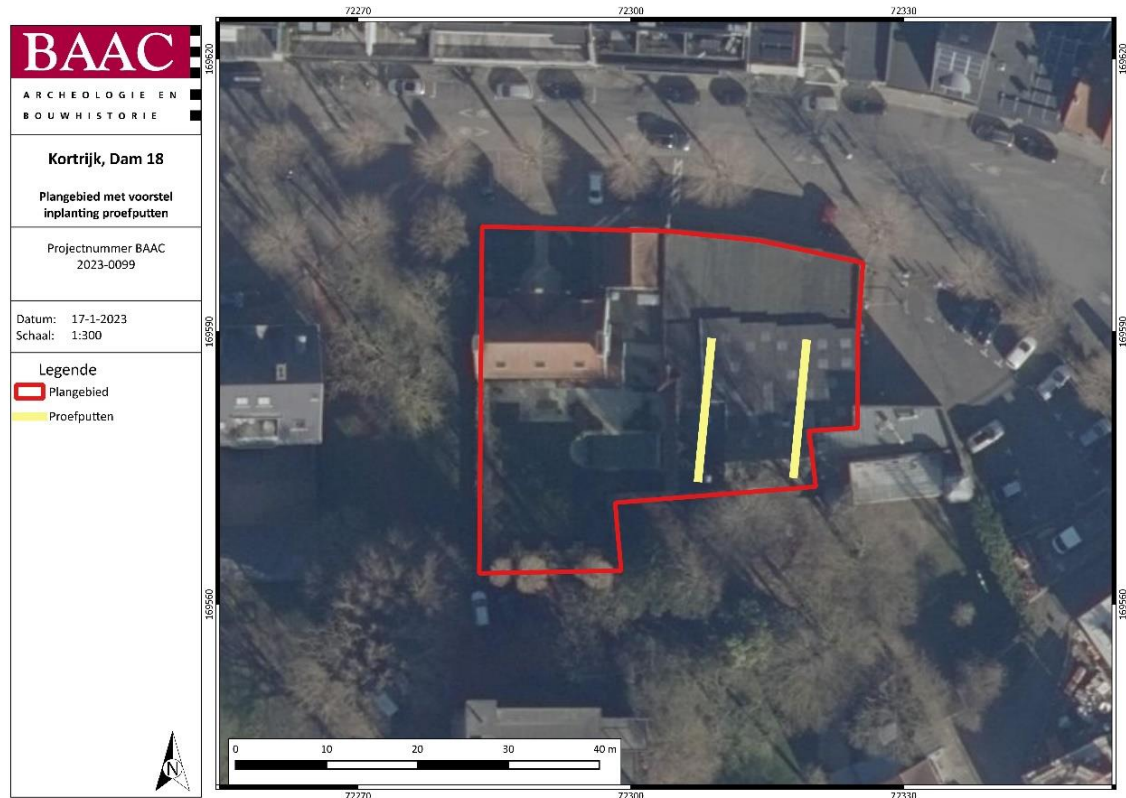
Het onderzoek werd volledig conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd.

Afwijkingen t.a.v. de specifieke methodologie

Oorspronkelijk werd voorgesteld om ter hoogte van de huidige garages twee proefsleuven aan te leggen om de stadsversterkingen in kaart te brengen. De westelijke sleuf werd verplaatst en ingekort aangezien er binnen de garage een scheidingsmuur aanwezig was. De tweede en oostelijke sleuf werd

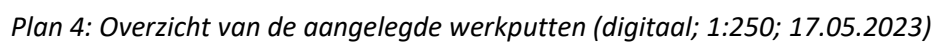
in twee delen opgesplitst aangezien er op grachtvulling werd aangelegd. De werkput werd zuidelijker opnieuw aangelegd om eventuele muurresten of wallichaam trachten te registreren.

Er werden bovendien ook vier extra werkputten aangelegd in de tuin van de woning, ten westen van de oorspronkelijk voorgestelde sleuven. De muurresten werden in de eerste twee werkputten immers niet aangetroffen, waardoor in samenspraak met de opdrachtgever werd beslist om ook westelijk nog verder te zoeken.

Figuur 2: Plan van Aanpak zoals voorgesteld in de Toelating⁹

⁹ VAN GENECHTEN 2023

1.4.4 Sampling, selectie- en inzamelstrategie vondsten en stalen

Selectiestrategie vondsten

Er werd geen selectie van de vondsten op het terrein doorgevoerd. Alle vondsten werden ingezameld, met uitzondering van deze aangetroffen in de bouwvoor.

Samplingstrategie stalen

Elk relevant spoor werd bemonsterd, zodoende de wetenschappelijke onderzoeksvraagstellingen beantwoord kunnen worden.

1.4.5 Inbreng specialisten en externe wetenschappelijke begeleiding

Actoren en specialisten

Niels Janssens (archeoloog – projectleider)

Kirsten Note (archeoloog – opmeten en kaartmateriaal)

Betrokken derden

Niet van toepassing.

2 Sporen en structuren

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk omvat een assessment en analyse van de sporen en structuren. Het assessment wordt opgemaakt onder hoofdstukken 2.2 tot en met 2.5. Deze hoofdstukken omvatten een algemene beschrijving van de archeologische site, de stratigrafie en een overzicht en opsomming van de aangetroffen sporen en structuren. Uit deze hoofdstukken volgt een analyse die beschreven wordt door middel van hoofdstukken 2.6 en 2.7, waar een interpretatie gegeven wordt aan de aangetroffen sporen en structuren en de opbouw van de site wordt beschreven.

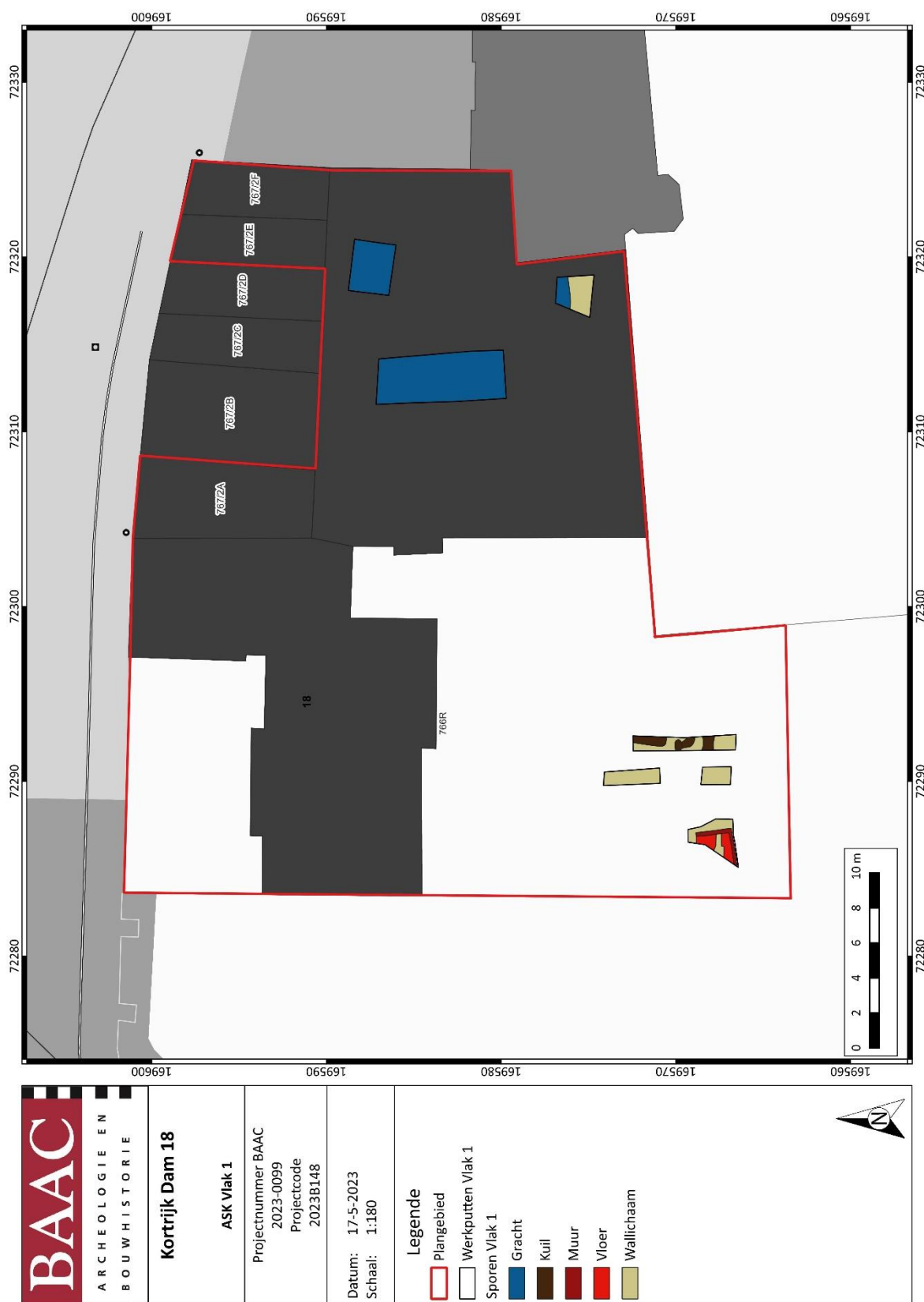
2.2 Manifestatie archeologische site aan huidig oppervlak

Er werden geen sporen, structuren of archeologische ensembles aangetroffen aan het oppervlak van het onderzoeksterrein.

2.3 Stratigrafie van de site

Het bodemarchief omvatte één archeologisch relevant niveau, onder de bouwvoor, en in de westelijke putten ter hoogte van de tuin onder de bouwvoor, ophoging en begraven ploeglaag. Dit niveau bevond zich tussen 11,30 m TAW en 11,80 m TAW (ca 60 – 80 cm –mv). Ter hoogte van werkput 1 werd ook een tweede vlak aangelegd met een getrapte methode om de opbouw van de vermoedelijke gracht verder door middel van profiel ook in kaart te brengen.

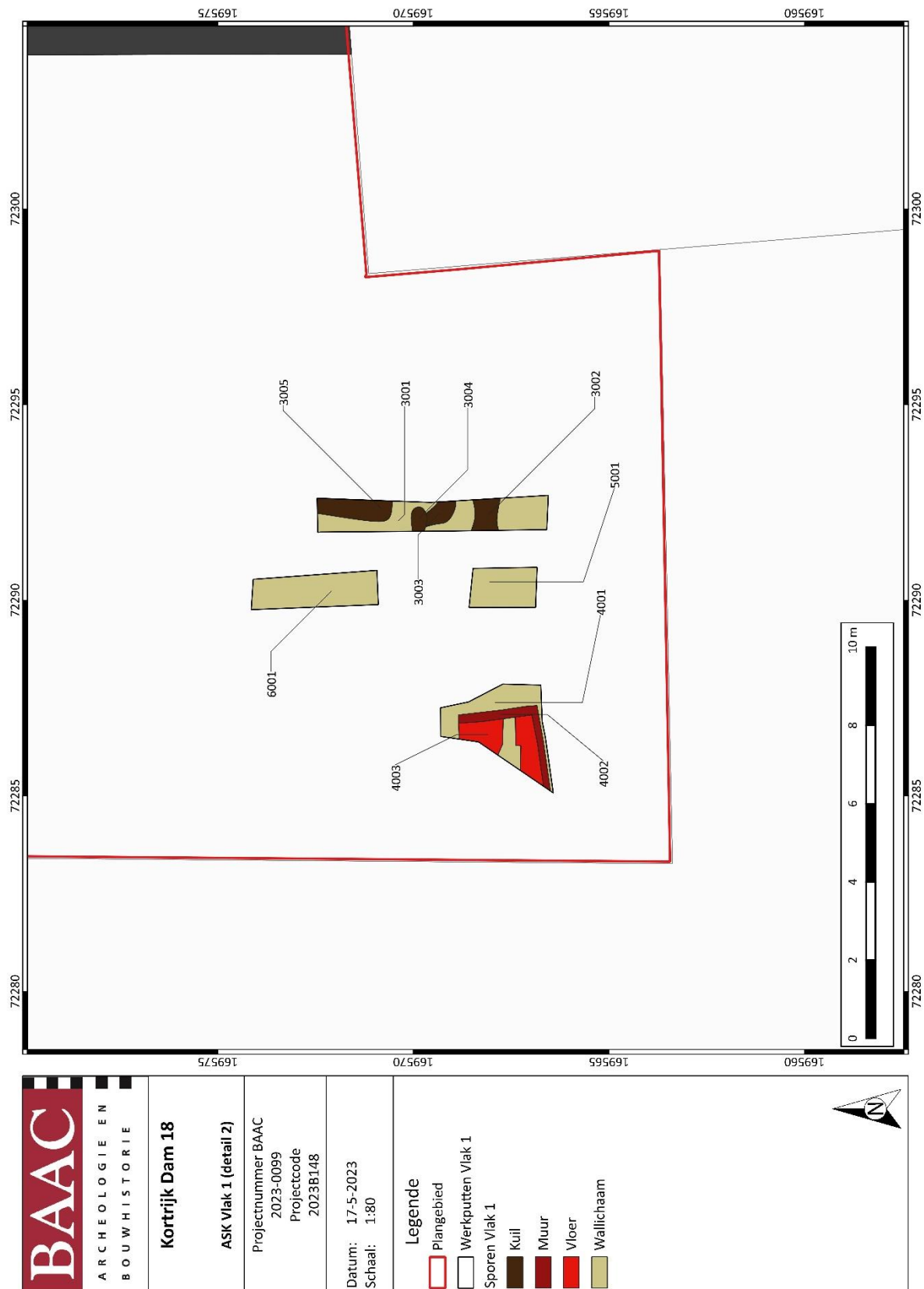
2.4 Weergave onderzoek: kaarten¹⁰

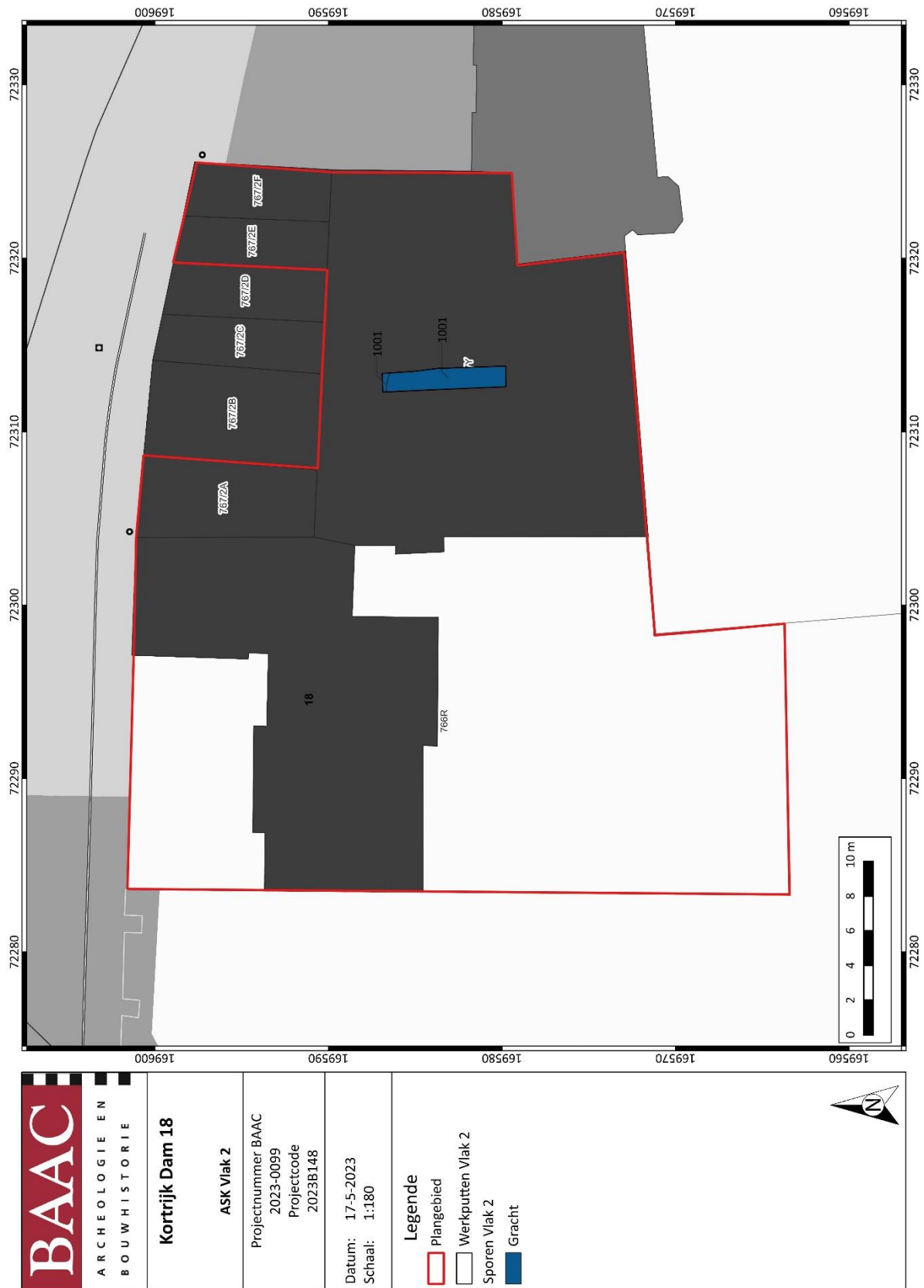
Plan 5: Allesporenkaart vlak 1 (digitaal; 1:250; 06.04.2023)

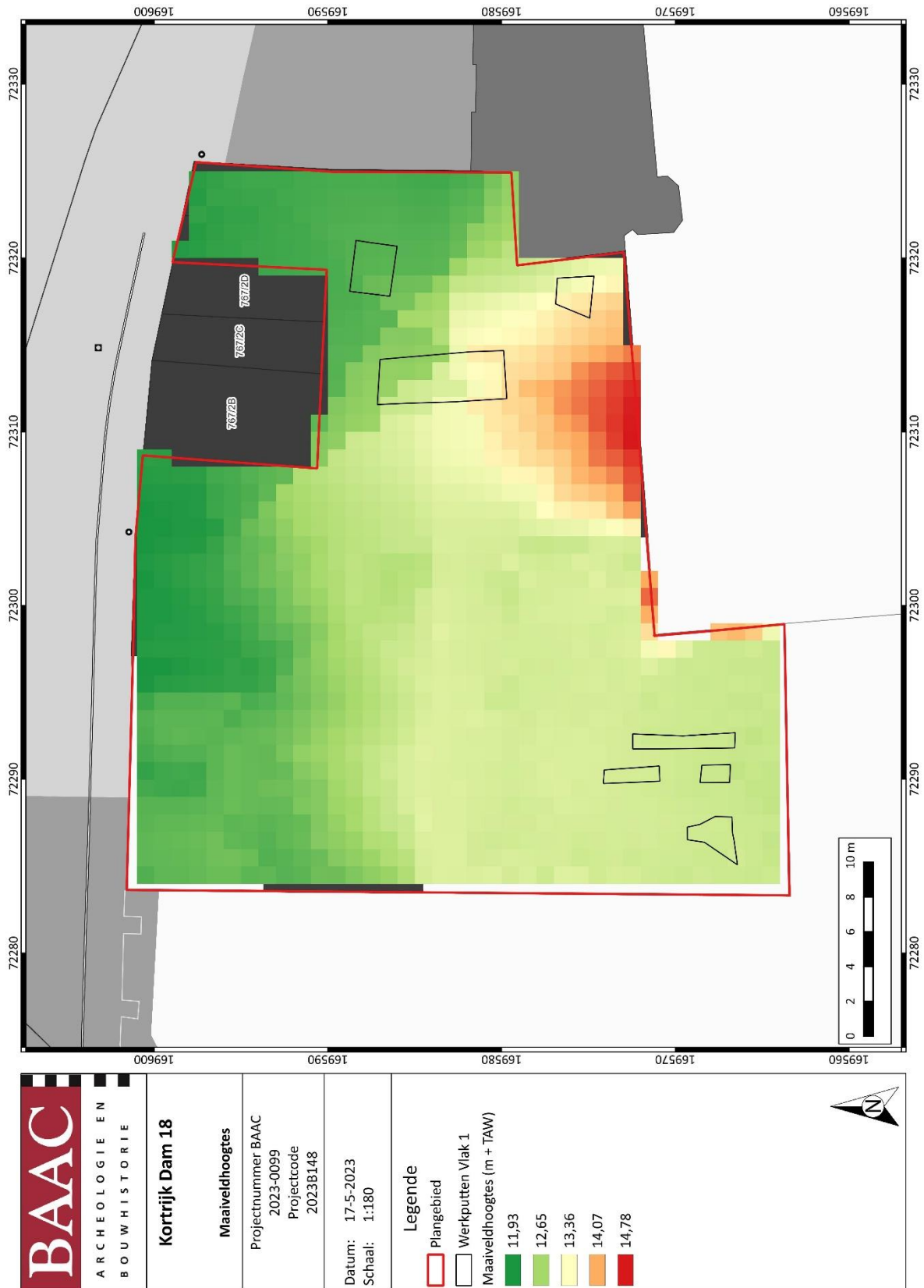
Plan 6: Allesporenkaart vlak 1 – detail 1 (digitaal; 1:250; 17.05.2023)

Plan 7: Allesporenkaart vlak 1 – detail 2 (digitaal; 1:250; 17.05.2023)

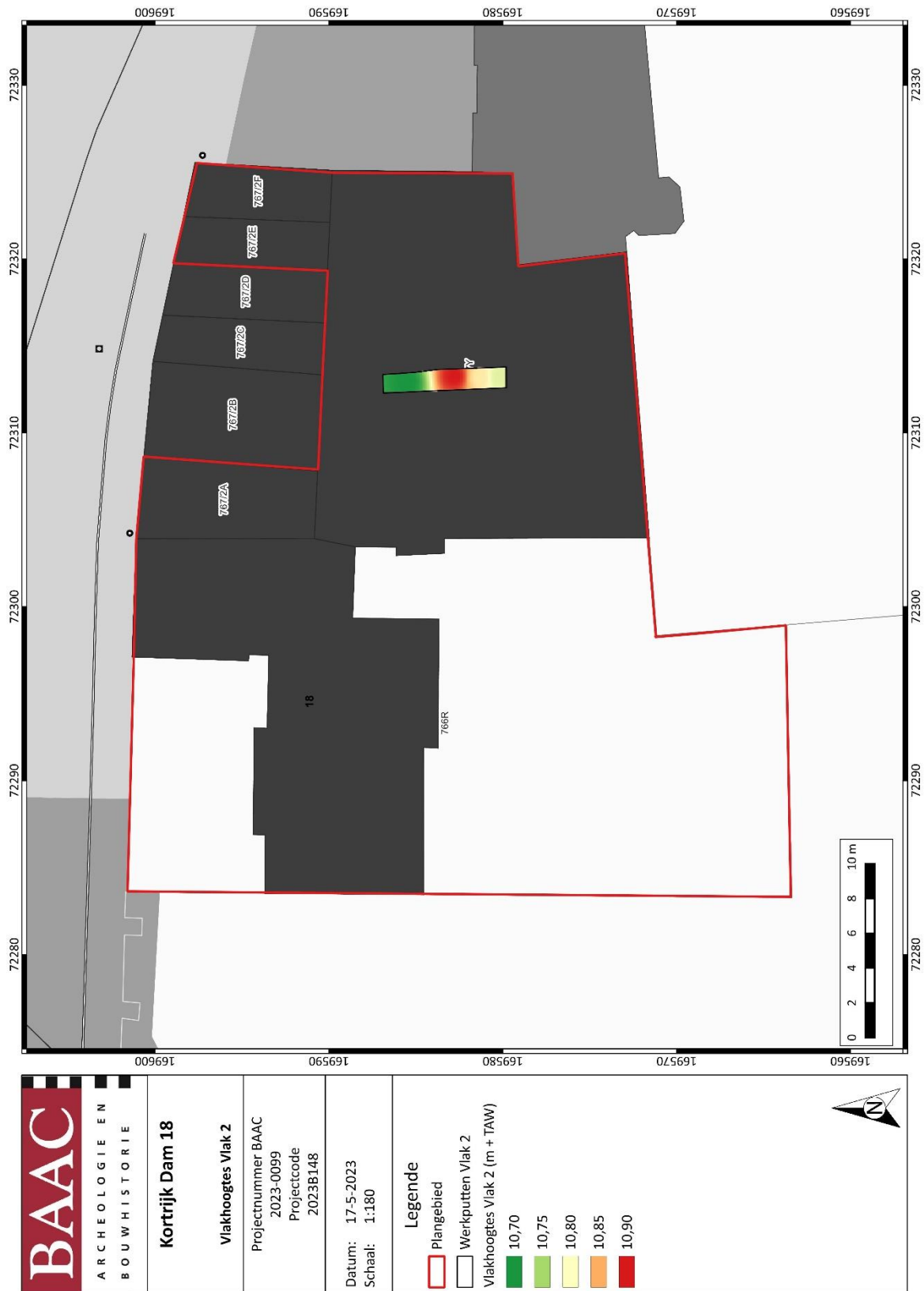
Plan 8: Allesporenkaart Vlak 2 (digitaal; 1:250; 17.05.2023)

Plan 9: Maaiveldhoogtes (digitaal; 1:1; 17.05.2023).

Plan 10: Weergave van de vlakhoogtes vlak 1 (digitaal; 1:1; 17.05.2023).

Plan 11: Weergave van de vlakhoogtes vlak 2 (digitaal; 1:1; 17.05.2023).

2.5 Beschrijving sporenbestand

Tabel 1: Spoortypes en aantallen

SPOORTYPE	AANTAL
GRACHT	1
WALLICHAAM	1
MUUR	1
VLOER	1
KUIL	4

Er werden slechts enkele sporen geregistreerd. In een eerste fase, uitgevoerd op 8 maart, werd de vermoedelijke stadsgracht geregistreerd en wellicht ook de aanzet van het wallichaam. In een tweede fase werd dit wallichaam opnieuw geregistreerd met ook muurresten en een vloertje en wat kuilen. Deze laatste sporen kunnen wellicht gedateerd worden van na het in onbruik raken van de omwalling.

2.6 Interpretatie sporen en structuren

Gracht

In de eerste twee werkputten werden voornamelijk lagen van de voormalige stadsgracht aangesneden. De vulling was eerder bruin tot donkerbruin van kleur en vrij heterogeen met houtskool en verder weinig inclusies.

Figuur 3: Coupe op spoor 2001 in werkput 2, een doorsnede op de gracht

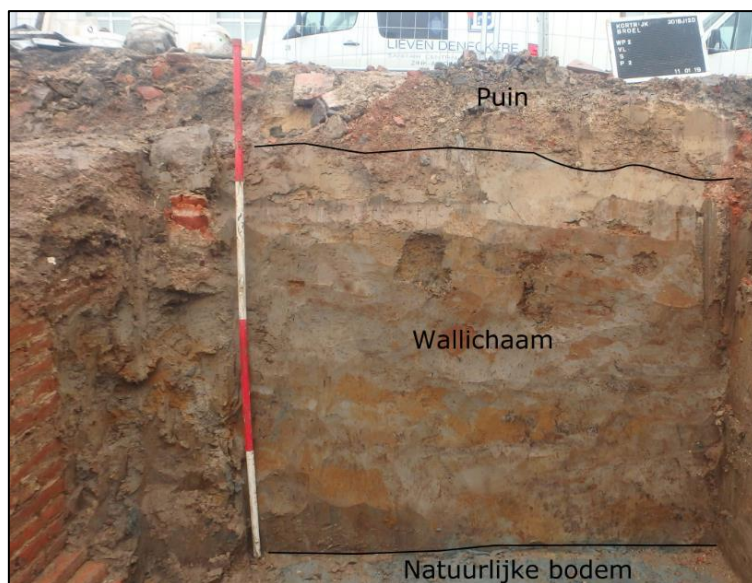
Figuur 4: Profiel 2.2 met de aanzet van het wallichaam aangeduid

Wallichaam

In de tweede werkput werd in het zuidelijk aangelegd gedeelte een vermoedelijk segment van het wallichaam geregistreerd (Figuur 4). De werkputten in de tuin van de woning bevestigen dit vermoeden enigszins, aangezien ook daar een gedeelte van het wallichaam werd geregistreerd. Het wallichaam kenmerkt zich door de grote brokken versmeten moederbodem met zeer weinig inclusies. Hierdoor wordt de hypothese van een wallichaam ondersteund, aangezien deze werd opgebouwd door opgeworpen moederbodem. Bij proefputten op enkele meters ten zuidoosten werd eveneens een wallichaam geregistreerd, weliswaar verbonden aan de voormalige stadsmuur.

Figuur 5: Profiel 3.1 met onderaan zicht op het wallichaam (links) en het wallichaam in vlak geregistreerd in werkput 6 (rechts)

Figuur 6: Het wallichaam zoals geregistreerd tijdens proefputten ten zuidoosten van het plangebied¹¹

Muren en vloer

In werkput 4 werden enkele muurresten aangetroffen die in eerste instantie werden aanzien als de mogelijke restanten van de stadsmuur, maar bij nader onderzoek toch kleine muren met een vloertje bleken. Deze worden geïnterpreteerd als aanbouw bovenop het in onbruik geraakte wallichaam. Deze muurresten en vloer worden dus als mogelijk 17^e of 18^e-eeuws gedateerd. De muur is opgebouwd uit rode en oranje baksteen, vooral stukken in afwisselend strekken en koppen opgebouwd met gele kalkmortel. De bakstenen zijn 10 cm breed en 5 cm dik, de lengte kon niet bepaald worden. De bakstenen van het vloertje hebben dezelfde afmetingen. Het vloertje is eveneens opgebouwd met gele kalkmortel op een zandlaag van 3 à 4 cm dik.

Figuur 7: Vlakopname van de muren en vloer in werkput 4

¹¹ JANSSENS 2019

Kuilen

In werkput 3 werd het wallichaam eveneens geregistreerd in het vlak en werd het doorsneden door enkele kuilen. Deze kuilen kunnen vermoedelijk in verband gebracht worden met de muurresten ten westen ervan en zijn vermoedelijk gegraven na het in onbruik raken van het wallichaam. Verscheidene documenten en schilderijen (Figuur 9) tonen de omgeving rondom de Broeltorens (waaronder ook het plangebied) met drukke bebouwing bovenop de vroegere stadsversterkingen. Deze sporen betreffen dus wellicht dit soort bebouwing.

Figuur 8: Vlakopname van werkput 3 met aanduiding van verscheidene kuilen

2.7 Opbouw archeologische site

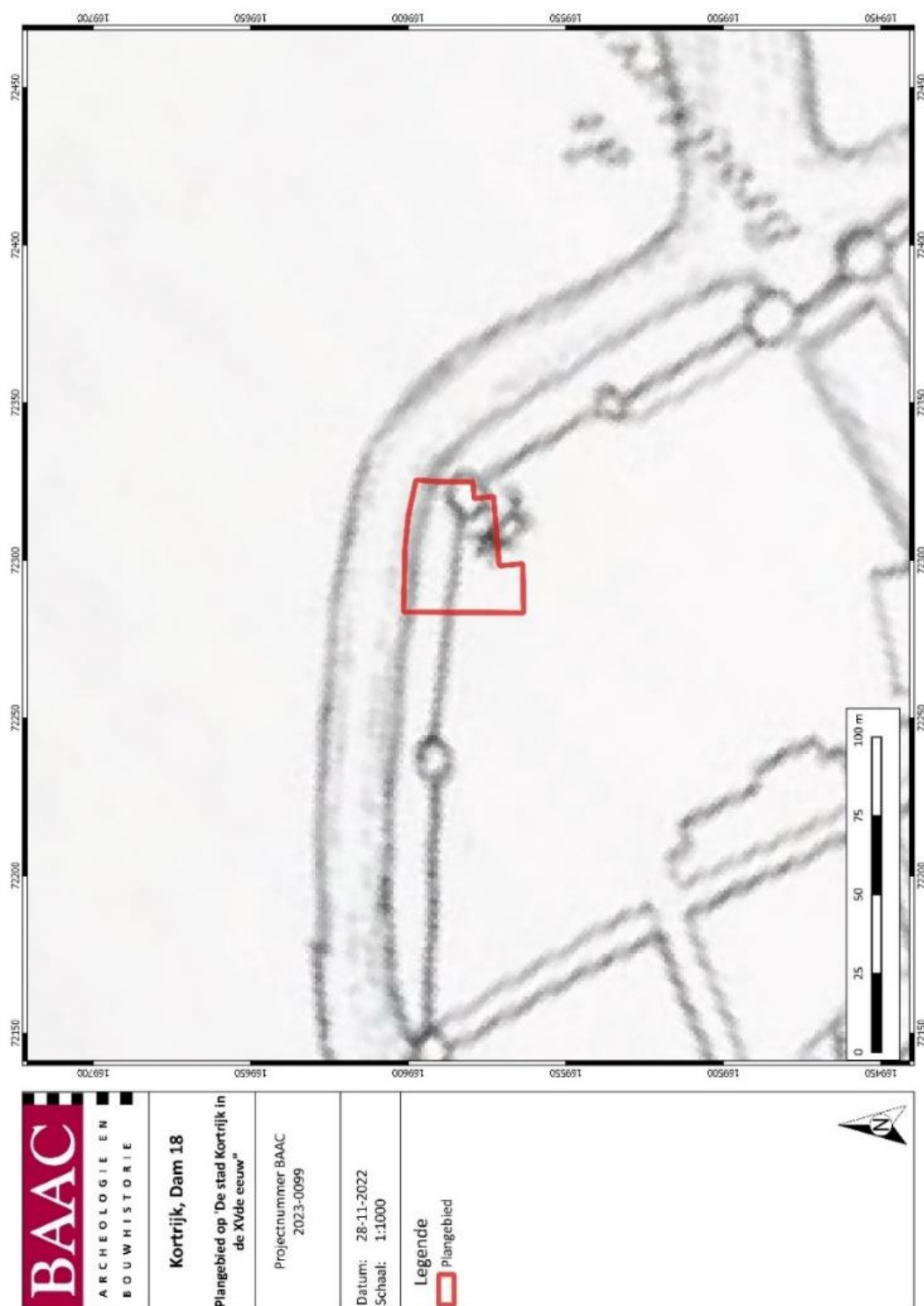
Binnen het plangebied werden voornamelijk sporen aangetroffen van de voormalige stadsversterkingen, hoewel het niet met duidelijkheid kon gesteld worden uit welke periode de sporen dateren door een gebrek aan vondsten. Het betreft vermoedelijk sporen van de 'Bourgondische stadsversterking' die aangelegd werd onder Filips de Stoute (1384-1404) en waarvan de aanbouw zal duren tot de 15^e eeuw. Op de Ferrariskaart is reeds geen enkel spoor meer te zien van deze versterkingen, wellicht is deze dus in onbruik geraakt vanaf de 17^e – 18^e eeuw. De sporen bestaan uit dempingslagen van de gracht, de 'kleine Leie', en het wallichaam dat vanaf de gracht naar de stadsmuur toeliep. Deze laatste werd niet aangetroffen en bevond zich wellicht iets meer ten zuiden, net buiten de grenzen van het huidige plangebied.

Naast de sporen van de Bourgondische stadsversterking werden ook jongere sporen aangetroffen in de vorm van enkele kuilen en muurresten met vloer, die vermoedelijk werden gegraven en gebouwd na het in onbruik raken van de stadsversterkingen. Het wallichaam werd genivelleerd en er werd op gebouwd, zoals te zien is in oude schilderijen die de situatie rond 1800 en later weergeven.

In het kader van het vooronderzoek en de beoogde vraagstellingen van de opdrachtgever kan gesteld worden dat het plangebied zich wellicht ter hoogte van het wallichaam en gracht bevindt en de stadsmuur zich meer ten zuiden situeert (Plan 12). Ook de Broelmolen bevindt zich zeer waarschijnlijk buiten het plangebied, eveneens meer ten zuiden.

Figuur 9: Schilderij van Hendrik de Prater "Oude Kortrijkse versterkingen" (1850-1875), waarbij de Broeltorens op de achtergrond zichtbaar zijn en duidelijk dichte bebouwing bovenop wat de voormalige stadsomwalling moet geweest zijn

Figuur 10: Plangebied weergegeven op een stadsplan uit de 15^e eeuw, het plangebied moet wellicht iets meer naar het noorden worden gesitueerd¹²

¹² VAN GENECHTEN 2023

Plan 12: Vermoedelijke locatie van de stadsmuur en molen ten zuiden van het plangebied (digitaal; 1:1; 17.05.2023)

3 Vondsten en Stalen

Er werden geen vondsten of stalen ingezameld. Conservatie of deponering is niet aan de orde.

4 Synthese onderzoeksresultaten

4.1 Datering en interpretatie van de archeologische site

Binnen het plangebied werden voornamelijk sporen aangetroffen van de voormalige stadsversterkingen, hoewel het niet met duidelijkheid kon gesteld worden uit welke periode de sporen dateren door een gebrek aan vondsten. Het betreft vermoedelijk sporen van de 'Bourgondische stadsversterking' die aangelegd werd onder Filips de Stoute (1384-1404) en waarvan de aanbouw zal duren tot de 15^e eeuw. Op de Ferrariskaart is reeds geen enkel spoor meer te zien van deze versterkingen, wellicht is deze dus in onbruik geraakt vanaf de 17^e – 18^e eeuw. De sporen bestaan uit dempingslagen van de gracht, de 'kleine Leie', en het wallichaam dat vanaf de gracht naar de stadsmuur toeliep. Deze laatste werd niet aangetroffen en bevond zich wellicht iets meer ten zuiden, net buiten de grenzen van het huidige plangebied.

Naast de sporen van de Bourgondische stadsversterking werden ook jongere sporen aangetroffen in de vorm van enkele kuilen en muurresten met vloer, die vermoedelijk werden gegraven en gebouwd na het in onbruik raken van de stadsversterkingen. Het wallichaam werd genivelleerd en er werd op gebouwd, zoals te zien is in oude schilderijen die de situatie rond 1800 en later tonen.

In het kader van het vooronderzoek en de beoogde vraagstellingen van de opdrachtgever kan gesteld worden dat het plangebied zich wellicht ter hoogte van het wallichaam en gracht bevindt en de stadsmuur zich meer ten zuiden situeert. Ook de Broelmolen bevindt zich zeer waarschijnlijk buiten het plangebied, eveneens meer ten zuiden.

4.2 Confrontatie met resultaten vooronderzoek

De verwachting in de Toelating werd als volgt geformuleerd:

“Op basis van het historisch kaartmateriaal en archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied, worden binnen het onderzoeksgebied restanten van een molen en de stadsversterkingen – in de vorm van een stadsmuur, -wal, -gracht en/of -toren – verwacht.”¹³

De resultaten van het vooronderzoek hebben slechts deels de verwachtingen ingelost. Er werd geen molen of toren aangetroffen en wellicht enkel delen van de stadsgracht en omwalling. Er werden geen restanten van een stadsmuur geregistreerd.

4.3 Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er restanten van de laatmiddeleeuwse stadsversterkingen en/of een molen op het terrein aanwezig? Zo ja:
- Wat is de bewaringstoestand van deze resten?

¹³ VAN GENECHTEN 2023

De bewaringstoestand was vrij goed gezien het geringe aantal verstoringen.

- Wat is de omvang (breedte & diepte) van de resten?

Er werden enkel resten van de gracht en wallichaam aangetroffen, de omvang of diepte was dus niet te achterhalen.

- Uit welke periode dateren de resten? Zijn er aanwijzingen voor verschillende bouwfases?

Er konden geen bouwfases achterhaald worden, de sporen konden enkel gedateerd worden op basis van het vooronderzoek.

5 Samenvatting

Naar aanleiding een toekomstige ontwikkeling ter hoogte van het plangebied *Dam 18 te Kortrijk* werd door BAAC Vlaanderen bvba een *vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen* uitgevoerd. De initiatiefnemer heeft tot op heden nog geen concrete bouwplannen opgemaakt, maar wil deze plannen juist afstellen op de mogelijk aanwezige archeologische resten binnen het plangebied. In de toelatingsaanvraag (ID 614) werden namelijk sterke vermoedens op het aantreffen van delen van de middeleeuwse stadsomwalling van Kortrijk opgesteld. Om die reden werd een archeologietraject opgestart om de exacte ligging van deze resten in kaart te brengen om deze nadien zo goed als mogelijk in situ te bewaren en/of te incorporeren in de nieuwbouwplannen.

Binnen het plangebied werden voornamelijk sporen aangetroffen van de voormalige stadsversterkingen, hoewel het niet met duidelijkheid kon gesteld worden uit welke periode de sporen dateren door een gebrek aan vondsten. Het betreft vermoedelijk sporen van de 'Bourgondische stadsversterking' die aangelegd werd onder Filips de Stoute (1384-1404) en waarvan de aanbouw zal duren tot de 15^e eeuw. Op de Ferrariskaart is reeds geen enkel spoor meer te zien van deze versterkingen, wellicht is deze dus in onbruik geraakt vanaf de 17^e – 18^e eeuw. De sporen bestaan uit dempingslagen van de gracht, de 'kleine Leie', en het wallichaam dat vanaf de gracht naar de stadsmuur toeliep. Deze laatste werd niet aangetroffen en bevond zich wellicht iets meer ten zuiden, net buiten de grenzen van het huidige plangebied.

Naast de sporen van de Bourgondische stadsversterking werden ook jongere sporen aangetroffen in de vorm van enkele kuilen en muurresten met vloer, die vermoedelijk werden gegraven en gebouwd na het in onbruik raken van de stadsversterkingen. Het wallichaam werd genivelleerd en er werd op gebouwd, zoals te zien is in oude schilderijen die de situatie rond 1800 en later weergeven.

In het kader van het vooronderzoek en de beoogde vraagstellingen van de opdrachtgever kan gesteld worden dat het plangebied zich wellicht ter hoogte van het wallichaam en gracht bevindt en de stadsmuur zich meer ten zuiden situeert. Ook de Broelmolen bevindt zich zeer waarschijnlijk buiten het plangebied, eveneens meer ten zuiden. Dit is een heel sterk vermoeden op basis van het hier uitgevoerde onderzoek, maar niet met 100% zekerheid te poneren.

6 Lijsten

6.1 Figurenlijst

Figuur 1: Historische stadskern van Kortrijk met aanduiding van het plangebied	5
Figuur 2: Plan van Aanpak zoals voorgesteld in de Toelating	8
Figuur 3: Coupe op spoor 2001 in werkput 2, een doorsnede op de gracht	19
Figuur 4: Profiel 2.2 met de aanzet van het wallichaam aangeduid	20
Figuur 5: Profiel 3.1 met onderaan zicht op het wallichaam (links) en het wallichaam in vlak geregistreerd in werkput 6 (rechts).....	20
Figuur 6: Het wallichaam zoals geregistreerd tijdens proefputten ten zuidoosten van het plangebied	21
Figuur 7: Vlakopname van de muren en vloer in werkput 4.....	21
Figuur 8: Vlakopname van werkput 3 met aanduiding van verscheidene kuilen	22
Figuur 9: Schilderij van Hendrik de Prater "Oude Kortrijkse versterkingen" (1850-1875), waarbij de Broeltorens op de achtergrond zichtbaar zijn en duidelijk dichte bebouwing bovenop wat de voormalige stadsomwalling moet geweest zijn	23
Figuur 10: Plangebied weergegeven op een stadsplan uit de 15 ^e eeuw, het plangebied moet wellicht iets meer naar het noorden worden gesitueerd	24

6.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 06.04.2023)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 06.04.2023)	3
Plan 3: Plangebied op kadasterkaart (GRB) met projectie van de aangetroffen sporen (digitaal; 1:250; 06.04.2023)	4
Plan 4: Overzicht van de aangelegde werkputten (digitaal; 1:250; 06.04.2023)	9
Plan 5: Allesporenkaart vlak 1 (digitaal; 1:250; 06.04.2023).....	12
Plan 6: Allesporenkaart vlak 1 – detail 1 (digitaal; 1:250; 06.04.2023).....	13
Plan 7: Allesporenkaart vlak 1 – detail 2 (digitaal; 1:250; 06.04.2023).....	14
Plan 8: Allesporenkaart Vlak 2 (digitaal; 1:250; 06.04.2023)	15
Plan 9: Maaiveldhoogtes (digitaal; 1:1; 06.04.2023).	16
Plan 10: Weergave van de vlakhoogtes vlak 1 (digitaal; 1:1; 06.04.2023).....	17
Plan 11: Weergave van de vlakhoogtes vlak 2 (digitaal; 1:1; 06.04.2023).....	18
Plan 12: Vermoedelijke locatie van de stadsmuur en molen ten zuiden van het plangebied (digitaal; 1:1; 09.05.2023)	25

6.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Spoortypes en aantallen.....	19
---------------------------------------	----

7 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2023. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN, 2023. Portaal. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/>.

VAN GENECHTEN, B., 2023. *Toelatingsaanvraag wetenschappelijke vraagstellingen: Kortrijk, Dam 18,*

GEOPUNT VLAANDEREN, 2023. Catalogus. Available at: <https://www.geopunt.be/catalogus>.

JANSSENS, N., 2019. *Nota Kortrijk-Hotel Broel, BAAC Vlaanderen Rapport 1034*, Mariakerke-Gent.

8 Bijlagen

BIJLAGE I – FOTOLIJST

BIJLAGE II – SPORENLIJST